

Olof Modén

Pedagogik 1

Individuell skriftlig examination

Olof Modén, DP19

161012

Inledning

Denna uppsats tar upp fyra delar från kursen Pedagogik 1 inom kandidatprogrammet i danspedagogik vid Dans- och Cirkushögskolan i Stockholm. Den behandlar dels pedagogik som vetenskapligt ämne, dans som vetenskapligt ämne, en vald pedagogisk inriktning samt en potentiell konsekvens av den valda inriktningen för dansundervisning. Utgångsmaterialet är litteratur och föreläsningar inom ämnena. Montessori är pedagogiken som valts för extra bearbetning i detta fall.

Pedagogik som vetenskapligt ämne

Pedagogik i vardagligt tal handlar om undervisningssituationen men uppfattas mer som en egenskap, där någon är pedagogisk eller opedagogisk, när det kanske i själva verket handlar om lärarens retorik, presentationsteknik, eller förmåga att välja passande metodik för olika situationer. Pedagogik som vetenskapligt ämne är betydligt bredare än så och är svårare att definiera eller avgränsa. Man skulle kunna säga att det handlar om att fostra och begripliggöra, dock ej på bekostnad av komplexitet, samt både det praktiska handhavandet och läran om hur vi studerar processerna. En annan definition är att det handlar om studier och teorier kring påverkans- och förändringsprocesser, på individ-, grupp-, organisations- eller samhällsnivå. (Nilsson P., 2007)

Flera ämnen angränsar till pedagogiken. Dels psykologin, som växte fram ur pedagogiken, och som tar upp frågor om biologi, psykologi, motorik, kognition och hur folk förstår. Dels sociologin, som tar upp utbildningens roll i samhället och de lågutbildades situation. Dels retorik, som handlar om konsten att tala. Dels didaktik, som handlar om konsten att undervisa, och som ersatte den snävare benämningen metodik som inte var förankrad i vetenskapen och som snarare handlade om att lära ut medan didaktiken även tog hänsyn till inlärningsprocesser och som senare kom att bli mer specialiserad i form av ämnesdidaktik. Dels filosofin, som handlar om mål och innehåll och som pedagogiken växte fram ur. Filosofin har sedan 90-talet fått ett uppsving inom pedagogiken igen i samband med kampen om begrepp, språkliga kommunikativa vändningar, friskolor, tolerans, nättroll, extremism och kritiskt tänkande. (Englund T., 2004)

Även om nu metoderna och begreppen inom pedagogiska forskningen är olika så är det snarare perspektivet och frågorna som är gemensamt för pedagogisk forskning. Till exempel, vad viktig kunskap är, vad pedagogik är, hur lärande går till, vilka som ska få kunskap och utbildning samt vad som kommer att krävas i framtiden. (Forsell A., 2011)

Två av pedagogikens förgrundsgestalter är Piaget och Vygotskij. Piagets konstruktivism handlar om hur kunskap skapas genom assimilation, intagning utifrån existerande kategorisering, och

ackommodation, anpassning till situationen. Vygotskij menar att på högre nivå approprieras eller internaliseras vissa verktyg, till exempel språket eller papper och penna, för att sedan medieras eller användas naturligt. Närmaste utvecklingszonen var ett begrepp som kom till som kritik mot stadieteorin och som föreslår att undervisningen helst ska ges på en nivå som precis överstiger ens nuvarande förmåga och som kan tillgodogöras med stöd av andra människor. (Forsell A., 2011)

Dans som vetenskapligt ämne

Dansvetenskap som eget ämne har vuxit fram under åren med start utifrån antropologin där man studerade dans i främmande kulturer och dess påverkan på samhället. Därefter uppstod inriktningar mot till exempel historia, dansanalys, kulturkritik, pedagogik, etnologi och sociologi. Dansens funktion kan till exempel beskrivas som rituell, kring midsommarstången, som social, vid folkmusikstämmor, som psykologisk, om redskap vid terapi, som estetisk, vid scenisk dans, som en ekonomisk aktivitet, med musikvideon, eller som en reflektion av sociala strukturer, vid kategorisering av dans för gamla eller unga. (Hammergren L., 2016)

Inom danshistoria är det viktigt med källkritiken och vilka frågor som faktiskt ställs (Hammergren L., 2016). Information om danshistoria tenderar att vara inriktad på specifika genrer snarare än på att ge en övergripande bild. En föreläsning om pardansens historia skulle till exempel kunna ta upp diverse material från pardansens utveckling på 1400-talet till de olika varianterna som växte fram under 1800- och 1900-talet (Gustafsson M., 2014-2015), medan en lärobok om att studera dansvetenskap mestadels skulle kunna fokusera på balettens historia och utveckling (Butterworth J., 2012).

Dansanalys handlar om uttryck och tolkning och utgör en process där man urskiljer, beskriver, tolkar och utvärderar dansen, både utifrån genrens egna konventioner och utifrån estetik i allmänhet. Sammanhanget spelar här en roll och även konventioner för kommunikationen mellan dansare och åskådare kan brytas. Rörelseanalys däremot handlar mer om detaljer i rörelsemönster och typexemplet är folkdansens tidigare fokus på vinklingar av fötter och armar. Notationssystem har använts inom rörelseanalysen för dokumentation och är till hjälp även för historiker. Etnokoreologi är till skillnad från dansantropologin mer fokuserad på den lokala kulturen och berör mer detaljerade rörelseanalyser, till exempel av de olika varianterna av polskor i nordan. (Hammergren L., 2016)

Butterworth (2012) tog upp ytterligare ämnen som det teoretiserats kring inom dansvetenskapen, till exempel den estetiska delen av perceptionen och vad det är som gör att vi uppskattar något, olika varianter av musikanpassning där det nämndes att alltför tät koppling mellan dansen och musiken ansågs ful i vissa sammanhang, samt olika typer av icke-verbal kommunikation som kroppskontakt,

närhet, riktning, utseende, huvudnickningar, ansiktsuttryck, kulturella gester, emotionella gester, hållning, ögonrörelser, ögonkontakt, och icke-verbal del av tal som tonhöjd, stress, accent och hastighet.

Vald pedagogisk inriktning - Montessori

Montessori är en del av aktivitetspedagogiken och bygger på en vision om ett fredligt, hållbart samhälle där social, emotionell, fysisk och intellektuell utveckling ses som lika viktiga (Forsell A., 2011). Den uppkom som en reaktion mot en tidigare skola som skapade försvarsattityder och utmattning istället för en kreativ miljö. Tanken var att om barnens egna intressen och nyfikenhet fick vara drivande skulle de vara mer motiverade. Kritiken handlar framför allt om att friheten kanske inte kan hanteras och det är rimligt att ifrågasätta om de alls lär sig det de ska om de får välja själva. I traditionell undervisning kommer överlämnandet av ansvaret till eleverna först vid senare ålder och är förknippat med svårigheter. Men med handledning och lämplig miljö kan pedagogiken leda till ansvarstagande individer med studiemotivation och självkänedom.

Ett annat moment som ingår i pedagogiken är interaktionen med omvärlden i form av arbetsmoment, där redan förskolan innebär en form av självständighetsträning inför verkliga livet, samt klassrum som är uppbyggda som arbetsplatser med till exempel laboratorium, ateljé, bibliotek, datorsal och kök. Gränsen mellan lek och arbete är flytande. (Forsell A., 2011)

Didaktiska material används som fyller olika funktion för barn i olika åldrar och bidrar till stimulerande aktiviteter och arbetsharmoni. Det finns även en estetisk aspekt med i undervisningen, rummet och materialet. Eleverna planerar sin egen tid och lär sig att ta ansvar och det förekommer kontinuerlig utvärdering så att både elever och lärare utvecklas. Läraren skapar miljön, introducerar till olika val och tar oftast en passiv roll men vet när handling krävs. Eleverna får prova och diskutera medan läraren kan utmana hypoteserna och ge struktur till tankegångarna. (Forsell A., 2011)

Friheten gäller även om man vill arbeta själv eller i grupp och med blandade åldersgrupper hjälper de äldre eleverna de yngre. Detta leder till en social utveckling och en gemenskap som även den bygger på frihet och en naturlig önskan att hjälpa andra (Friberg E. & Lindgren M., 2010). Ett holistiskt perspektiv innebär att världen ses som en enhet och att ämnena integreras, till exempel så att historia kopplas till tid, arkitektur, matematik och siffrornas historia. (Forsell A., 2011)

Friberg och Lindgren (2010) nämnde Montessori-miljöns sex grundprinciper; frihet, struktur och ordning, verklighet och natur, atmosfär och skönhet, social träning samt montessorimaterialet. Där innebär frihet just både frihet och ansvar. Att tänka själv och bedöma konsekvenser leder till

utvecklad självkännet och förmågan att upptäcka egna brister och möjligheter. Det är ej fokus på tävling, bestraffning eller belöning. Struktur handlar i detta fall mer om att ej behöva bli avbruten.

Potentiella konsekvenser för dansundervisning

Planering av dansundervisning utifrån Montessori-pedagogiken skulle kunna starta med parametern frihet. Om deltagare kommer frivilligt på en kvällskurs är förstås en viss del av friheten och motivationen redan inkluderad. Tillvägagångssättet kan dock vara mer utformat så att deltagarna får ett antal olika övningar presenterade som de sedan själva får välja ifrån. Till exempel kanske några vill jobba mer på solo-steg medan andra vill testa i par och de kan själva växla mellan de olika momenten. Deltagarna får själva utforska, testa, diskutera och komma med lösningar medan läraren finns tillgänglig för att strukturera tankarna. Genom att filma och analysera kan de själva upptäcka egna brister och möjligheter. Att betrakta andra blir en del av undervisningen och gränsen mellan aktivitet, instruktion och vattenpaus blir därmed mer flytande. Man fortsätter jobba tills man själv känner sig redo att gå vidare. Förmodligen har man gjort en planering för sin egen utveckling och det sker en kontinuerlig utvärdering av både deltagare och lärare.

Improvisation är en annan form kopplad till frihet. Deltagarna skulle kunna få skapa egna rörelser eller koreografier som kan användas som utgångspunkt för att studera olika teman. Undervisning i improvisation med hjälp av metaforer kan utveckla variationen, kreativiteten och det divergenta tänkandet (Torrents C. et al., 2013). Annars kanske olika rum skulle kunna ha olika musik för olika dansgenrer så att en kurs eller danskväll blir lite av en musikalisk dansbuffé.

Interaktionen med varandra och med läraren bidrar även till gemenskap och social utveckling. Där ingår även att tillsammans flytta undan bord samt ställa tillbaka och städa efter passet. Man lär sig också vett och etikett på dansgolvet och att respektera varandra så att den enes frihet inte går ut över den andres. Lokalen kan på sommarhalvåret vara utomhus men inomhus bör stämningen ändå göras så varm och välkomnande som möjligt och kanske verklighetsanknuten i form av ett vardagsrum, en dansloge eller en scen. På kvällskurser är det vanligt med blandade åldrar men enligt Montessori kanske man snarare skulle sträva efter grupper med blandade erfarenheter, så att de mer erfarna kan hjälpa nybörjarna.

För ett nå det holistiska perspektivet skulle man i dansundervisningen även kunna blanda in danshistoria samt musicerande med instrument och röst. Instrument och olika dansstilar ger också upphov till ett varierat och stimulerande material. Går man ännu ett steg vidare borde man inkludera instrumentbygge och hantverk i form av tillverkning av dansskor, kläder och accessoarer.

Det bör ej finnas moment av tävling, bestraffning eller belöning men uppvisning eller besök på socialdansställen skulle kunna vara två sätt att nå interaktion med omvärlden. En estetisk aspekt finns naturligt inom dansen. Social, emotionell, fysisk och intellektuell utveckling bör vara lika viktiga och lite av varje kommer med i dansundervisningen.

Diskussion

Min personliga bild av begreppen inom pedagogik innan denna kurs utgjordes av metodik som handlade om att lära ut, pedagogik som handlade om att lära in och didaktik som ett övergripande begrepp för både ock. Under kursens gång har det klargjorts att pedagogik som vetenskapligt ämne innefattar mycket mer än så och är betydligt bredare än det uppfattas som för gemene man. Populärt nuförtiden verkar vara studentcentrering där studenten själv läser, tänker, ställer frågor, diskuterar, aktivt bearbetar materialet och studerar det ur olika perspektiv.

Dans som vetenskapligt ämne innefattar både historia, pedagogik och olika typer av analyser kring dans, rörelsemönster och uttryck. Både dansen och pedagogiken har beröringspunkter med andra ämnen.

Den pedagogik som studerades lite extra var Montessori-pedagogiken och dess fokus på individens frihet. Överföringen av dess möjliga konsekvenser på dansundervisning diskuterades och ledde till flera intressanta idéer som bör testas vidare.

Referenser

Butterworth, Jo (2012) *Dance Studies the basic*. London, Routledge.

Englund, Thomas (2004) Nya tendenser inom pedagogikdisciplinen under de tre senaste decennierna. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 9 (1), 37-49.

Forsell, Anna (red.) (2011) *Boken om pedagogerna*. Stockholm, Liber.

Friberg, Elisabet & Lindgren, Maria (2010) *Montessoripedagogik i idrottsundervisningen. Idrottslärares förhållande till Montessoripedagogiken i idrottsundervisningen*. Malmö högskola/Lärarytbildningen.

Gustafsson, Magnus (2014-2015) *Folkdanshistoria*. Föreläsningsserie på Eric Sahlström Institutet.

Hammergren, Lena (2016) *Dansvetenskap*. Föreläsning på DOCH 160927.

Nilsson, Per (2007) Vad är pedagogik? Några tankar om pedagogikämnet i ett jämförande perspektiv
Pedagogiska institutionen. Umeå universitet.

Torrents, Carlota et al. (2013) Dance divergently in physical education: teaching using open-ended
questions, metaphors, and models. *Research in Dance Education*. Vol. 14, No. 2, 104–119.